

Мясникович Д.С.

магістр,

Запорізький національний технічний університет

ПРИЗНАЧЕННЯ СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ЩОДО НЕПОВНОЛІТНІХ

Судово-психологічна експертиза неповнолітніх є одним з складних видів експертизи.

Актуальність зазначеної проблематики визначається практичним значенням використання спеціальних психологічних знань в практичній діяльності. Особливого значення вони набувають під час розкриття кримінальних правопорушень, вчинених неповнолітніми. Саме психологічні знання дозволяють об'єктивно встановити і оцінити психологічні аспекти щодо психічного стану неповнолітніх.

Дії неповнолітніх які вчинили кримінальні злочини, або є підозрювані у вчиненні злочинів вимагає певних процедур розслідування на різних етапах досудового слідства та судового розгляду. Дослідження поняття, призначення судово-психологічної експертизи неповнолітніх вимагає подальшої розробки й удосконалення.

Певним аспектам проблематики проведення судово-психологічних експертиз щодо неповнолітніх присвячені роботи таких авторів як: В.М. Шерстюк, О.В. Яроша, І.І. Озерський, Ю.І. Ємець, Т.В. Савкіна, С.С. Охрименко. Проте на сьогоднішній день ми не можемо достовірно сказати що проблема судово-психологічних експертиз щодо неповнолітніх, вирішена або вдосконалена.

Судово-психологічна експертиза, як визначає Р.Я. Лемик, це інститут юридичної психології, що, як правило, застосовується в цивільному, кримінальному і, рідше, в адміністративному провадженні, тобто у справах, підвідомчих суду [1].

Судово-психологічна експертиза, за словами О.В. Яроша, дозволяє об'єктивно визначати міру покарання з урахуванням реальної мотивації, рівня усвідомленості неповнолітніми їхніх дій, індивідуально-психологічних якостей особистості обвинувачених і особливостей поведінки, що не може бути правильно оцінене без застосування психологічних методів [2].

Судово-психологічна експертиза спрямована на дослідження змісту делінквентної поведінки або непричетності неповнолітнього до неправомірних вчинків.

Метою тези є аналіз та уточнення призначення судово-психологічних експертиз щодо неповнолітніх.

Важливим у судово-психологічній експертизі є вибір експерта-психолога з метою точного висновку, що саме призвело до скоєння злочину. Судово-психологічна експертиза неповнолітніх проводиться для виявлення особливостей уваги, мислення, пам'яті та суджень.

Обмеження у цьому виді експертиз може бути пов'язане віковою характеристикою підлітка. Часто протиправні дії підлітка здаються неприродними, незрозумілими, маломотивованими або зумовленими багатьма факторами.

Під час проведення судово-психологічної експертизи неповнолітніх здійснюється встановлення:

1) індивідуально-психологічних особливостей підлітка, відносно якого проводиться експертиза;

2) рівня сугестії, наївності, фантазування, впливу даних характеристик на показання підлітка;

3) основних мотивів діяльності й поведінки обвинуваченого підлітка та їх впливу на неповнолітнього в повсякденному житті;

4) рівня розвиненості емоційно-вольової сфери підлітка (схильність до афекту, наявність фізіологічного чи патологічного афекту в момент скоєння злочину);

5) відповідності рівня розумового розвитку підлітка його віку;

6) можливості конкретного підлітка брати участь у судовому засіданні й виступати в залі суду;

7) ступеня усвідомлення підлітком конфліктної ситуації і впливу його суб'єктивної оцінки на його дії під час скоєння злочину [3].

Головним питанням судово-психологічної експертизи неповнолітніх можемо назвати, питання про те, чи є показання неповнолітнього плід його фантазії, наскільки підліток залежить від дорослих і однолітків, чи може він керувати власними діями та контролювати свою поведінку.

Судово-психологічну експертизу неповнолітнього як правило проводить експерт-психолог, тому у разі групового злочину дає можливість виявити: неформального лідера групи; неповнолітніх у групі, які найбільшою мірою піддаються впливу дорослих чи однолітків, мають той або інший тип асоціальної або наближеної до неї поведінки; тип акцентуації підлітка; рівень психічного та розумового розвитку членів групи. Це у подальшому допоможе виявити та оцінити вину кожного, хто може бути причетним до скоєння злочину.

Підставою для призначення експертизи можуть бути вік до 16 років або неповноліття (16-18 років) потерпілого, дані про провокаційну поведінку жертви злочину, суперечності її показань, дані про пасивну поведінку потерпілого за наявності явного насильства й загроз із боку винного [2].

Таким чином можемо зробити висновок, що для розслідування кримінальних справ в яких фігурують неповнолітні, згідно кримінально-процесуального кодексу України стосовно неповнолітніх, повинна призначатись судово-психологічна експертиза, мета якої – надати максимальну відповідь на поставлені питання, ґрунтуючись на аналізі матеріалів кримінальної справи та встановленні суттєвих для кримінального провадження особливостей психічної діяльності неповнолітніх (підозрюваних, обвинувачених, потерпілих, свідків).

Список використаних джерел:

1. Лемик Р. Я. Судово-психологічна експертиза в цивільному процесі України (проблеми теорії та практики) : дис. ... канд. юрид. наук : 19.00.06 / 2004.
2. Ярош О. В. Судово-психологічна експертиза неповнолітніх, обвинувачуваних за агресивні злочини : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.06 / 2008.
3. Макаренко С. С. Особливості використання судово-психологічної експертизи в кримінальному процесі: Проблеми сучасної психології. 2010. вип. 7. С. 384.
4. Кримінально-процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. Відомості Верховної Ради України. Київ, 2013, № 9-10, № 11-12, № 13. Ст. 88.